

EL LLENGUATGE

La santa cena

L'exposició, recentment inaugurada a la casa Macaya de Barcelona, i organitzada per la Fundació Caixa de Pensions, sobre els treballs de restauració de la cèlebre pintura *La Santa Cena*, de Leonardo da Vinci, i d'uns estudis parcials previs, originals del mateix Leonardo o dels seus deixebles, per a la composició d'aquesta cèlebre obra pictòrica, renova un dubte que hem sentit manifestar moltes vegades: ¿si en català diem *sopar* i no *cena*, com en castellà, no n'hauríem de dir *el sant sopar*, del darrer àpat de Jesús amb els seus deixebles? Nosaltres també l'hem tingut, aquest dubte sobre la bondat de la denominació *santa cena*, però un bon dia, ja fa una colla d'anys, vam tenir la idea genial de consultar el Diccionari Fabra, que és el nostre diccionari normatiu, el qual ens va resoldre el dubte *ipso facto*: s'hi diu clarament que *cena* significa "àpat que féu Jesús amb els seus deixebles la vigília de la Passió", definició il·lustrada amb els exemples *On el Fill de Déu féu la cena amb sos deixebles* i *La santa cena*.

Es tanmateix enraonat que hom desitgi saber per quina raó, en aquest cas especial, es diu *cena* i no *sopar*. Com ho explicarem millor és emmanllevant uns paràgrafs de l'article que fa temps el mestre Moli va dedicar a aquest tema (recollit al seu llibre *L'home per la paraula*): "Però en aquest cas, com en tants d'altres, al costat de l'espontània evolució popular de llenguatge (que va substituir el verb llatí *coenare* per un verb d'origen germànic) hi havia la influència permanent del llatí eclesiàstic, que conservava molts de llatinismes que vulgarment havien desaparegut. La menjada vespertina ordinària s'anomenava en el nostre romànic, *sopar*; però la *cena domini* dels evangelistes i dels Sants Pares era anomenada *la Cena* pels preveres, i la comunicació constant d'aquests amb el poble féu que es conservés popularment el mot *cena* amb el significat especialíssim de 'el darrer sopar de Jesucrist, en el qual s'instituí l'Eucaristia'. *Cena* no és, doncs, un castellanisme, sinó un llatinisme completament legítim en català. Es troba aquest mot en els escriptors antics, que li donen plena autoritat."

Així mateix, Coromines, en el seu Diccionari etimològic, diu que *cena* és un "llatinisme que fou usat com a nom d'un tribut antic (...), i s'ha emprat especialment amb referència a l'àpat que féu Jesucrist amb els seus deixebles (...) i a la representació pictòrica del dit àpat de Jesucrist".